

Maahanmuuttovirasto
Migrationsverket
Finnish Immigration Service

Afganistanin tilannekatsaus tammikuussa 2025

Afganistanin tilannekatsaus tammikuussa 2025

Tiivistelmä

Raportissa käsitellään Afganistanin turvallisuustilannetta aseellisen väkivallan näkökulmasta sekä poliittista ja humanitaarista tilannetta. Talibanin valtaannousu elokuussa 2021 päätti lähes 43 vuotta kestäneen sodan Afganistanissa ja aseelliseen konfliktiin liittyvät väkivaltaisuuudet ovat sodan päättymisen jälkeen vähentyneet voimakkaasti Afganistanissa. Taliban hallitsee koko Afganistania, eikä mikään aseellinen ryhmä ole pystynyt haastamaan Talibanin aluehallintaa. ISIS-terroristijärjestön Afganistanin-haara ISKP on kuitenkin pystynyt jatkamaan terrori-iskuja ja aiempaa hallintoa tukevat vastarintaliikkeet ovat jatkaneet matalan intensiteetin hyökkäyksiä Talibania vastaan. Talibanin asettama hallinto on jatkanut ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteiden murentamista ja maan ihmisoikeustilanne on muuttunut huolestuttavaksi. Afganistanilaiset kärsivät edelleen vuosikymmeniä kestäneestä konfliktista ja ovat haavoittuvia esimerkiksi luonnonkatastrofien seurauksille, minkä takia väestöllä on jatkuva riski joutua turvautumaan humanitaariseen hätäapuun. Taloushaasteiden ja luonnonkatastrofien lisäksi humanitaariseen tilanteeseen heikentävästi vaikuttaa Afganistanin naapurimaista tapahtunut laaja paluumuutto. Raportissa on seurattu tilannetta aikavälillä 1.1.2023-31.1.2025.

Raportti on laadittu noudattaen Euroopan unionin yhteisiä suuntaviivoja lähtömaatiedon tuottamisesta (2008). Se perustuu huolellisesti valittuihin lähteisiin, joista kaikki on listattu tilannekatsauksen lähdeluetteloon. Ilmeisiä ja kiistattomia tosiasioita lukuun ottamatta kaikki esitetty tieto on tarkastettu useammasta lähteestä, ellei muuta erikseen mainita. Raportissa esitetyt tiedot on hankittu, arvioitu ja käsitelty huolellisesti, kirjoitusajan ollessa rajattu. Katsaus ei kuitenkaan pyri olemaan kaikenkattava, eikä sitä tule pitää yksinään minkään oleskeluluvan, pakolaisaseman tai turvapaikkahakemuksen perusteena. Vaikka jotain tapahtumaa, henkilöä tai organisaatiota ei olisi mainittu raportissa, se ei tarkoita, etteikö kyseistä tapahtumaa olisi tapahtunut tai kyseistä henkilöä tai organisaatiota olisi olemassa. Raportti ei välttämättä edusta Maahanmuuttoviraston virallista kantaa, eikä se ole poliittinen kannanotto tai oikeudellinen arvio.

Overview on the situation in Afghanistan in January 2025

Abstract

This report discusses the security situation in Afghanistan from the perspective of armed violence, as well as the political and humanitarian situation. The takeover of Afghanistan by the Taliban in August 2021 ended nearly 43 years of war in Afghanistan, and since the end of the war, there has been a sharp decrease in armed conflict-related violence in Afghanistan. The Taliban controls the whole of Afghanistan and no armed group has been able to challenge the territorial control of the movement. However, the Afghan branch of the global terrorist organisation ISIS, the ISKP, has been able to continue its attacks, and resistance movements supporting the former regime have continued to launch low-intensity attacks against the Taliban. The Taliban regime has continued to undermine human rights and the rule of law and the human rights situation in the country has become a cause for concern. Afghans continue to suffer from decades of conflict and are vulnerable to the consequences of natural disasters, for example, leaving the population at constant risk of having to resort to emergency humanitarian assistance. In addition to the economic challenges and natural disasters, the humanitarian situation is also affected by large-scale return migration from neighbouring countries. The report monitors the situation for the period 1 January 2023 – 31 January 2025.

The report has been compiled in accordance with the common EU guidelines for processing country of origin information (2008). The report is based on carefully selected sources of information. All sources used are referenced. With the exception of obvious and indisputable facts, all information presented has been cross-checked from several sources unless stated otherwise. The information provided in the report has been obtained, evaluated and processed carefully within the limited time frame given. However, the report does not aim to be exhaustive, and it should not be considered conclusive as to the merit of any particular claim to a residence permit, refugee status or asylum. Even if a certain event, person or organization is not mentioned in the report, this does not mean that the event has not taken place or that the person or organization does not exist. The report does not necessarily reflect the opinion of the Finnish Immigration Service, and it is not a political statement or a judicial evaluation.

Sisällys

Tietoa käytetyistä lähteistä ja tiedon saatavuudesta	4
Keskeisimmät käytetyt lähteet	4
Taustaa ja poliittinen tilanne	5
Konfliktin intensiteetti ja siviiliuhrit	6
Aseellinen konflikti	6
Väkivallan vaikutukset siviileihin	8
Konfliktin osapuolet	12
Talibanin asettaman hallinnon turvallisuusjoukot	12
ISISin Afganistanin-haara ISKP	12
Aiemman hallinnon tukijoista muodostuneet vastarintaliikkeet	13
Sisäisesti siirtymään joutuneet ja paluut	15
Humanitaarinen tilanne	16
Lähteet.....	18

Tietoa käytetyistä lähteistä ja tiedon saatavuudesta

YK:n Afganistan-ohjelma UNAMA (United Nations Assistance Mission in Afghanistan) on raportoinut, että Talibanin asettama hallinto rajoittaa voimakkaasti ilmaisunvapautta ja median toimintaa, mikä hankaloittaa Afganistania koskevan itsenäisen raportoinnin saatavuutta. Heti liikkeen valtaannousun jälkeisinä kuukausina lähes puolet eri mediatoimijoista lopetti toimintansa eri syistä ja liike ilmoitti, että medioiden tulee noudattaa sääntöjä, jotka kieltävät muun muassa islamin ja sharia-lain arvostelun. Käytännössä afganistanilaisten medioiden tulee ennakotarkistuttaa julkaisemansa artikkelit ja lähetykset Talibanilla ja esimerkiksi suorien keskusteluohjelmien lähettäminen on kielletty. Kiellettyjä aiheita ei ole tarkasti rajattu, mutta yleisesti ottaen Talibania tai sen hallintoa kritisoivien tai sen huonoon valoon asettavien aiheiden käsittely on kielletty. Tällaisia teemoja voivat olla naiseen ja tyttöihin kohdistuvien rajoitusten, ISKP:n tekemien iskujen ja muiden aseellisten toimijoiden (kuten al-Qaidan tai Pakistanin Talibanin, TTP:n) mahdollisesti Afganistanissa tapahtuvan toiminnan käsittely. Osa afganistanilaismedioista siirsi toimintansa ulkomaille ja toimii maassa vain matalaa profiilia pitävien avustajien kautta. Myös ulkomaalaisten toimittajien työskentelyä rajoitetaan ja käytännössä Taliban valvoo heidän liikkumistaan maassa. Talibania kritisoivien artikkeleiden julkaisu voi johtaa maahanpääsyn epäämiseen. Useita toimittajia on Talibanin valtaannousun jälkeen pidätetty, pahoinpidelty ja tapettu.¹

International Crisis Group huomauttaa, että tarkan kuvan saaminen Afganistanin turvallisuustilanteesta on ollut aina haastavaa ja on vaikeutunut Talibanin valtaannousun jälkeen. Julkisesti saatavilla olevat tiedot turvallisuusvälikohtauksista pohjautuvat pitkälti median raportointiin, mikä on muuttunut epäluotettavammaksi Talibanin yrittäessä estää raportoinnin ja samalla vastarintaryhmät usein liioittelevat omia hyökkäyksiään. Jossain tapauksissa kaksi tai useampi vastarintatoimijaa ilmoittaa tehneensä saman iskun. Tämän vuoksi julkisissa lähteissä olevat tiedot turvallisuustilanteesta eivät välttämättä huomioi kaikkia kehityskulkuja.²

Keskeisimmät käytetyt lähteet

ACLED (The Armed Conflict Location & Event Data Project) tuottaa tietoa turvallisuusvälikohtauksista eli väkivaltaisista tapahtumista useista maista. ACLEDin tietokannassa eritellään välikohtaukset mm. niiden tyypin, ajankohdan, osapuolten, sijainnin ja surmansa saaneiden määrän mukaan. Tietokanta perustuu avoimiin lähteisiin ja aineistoa kerätään pääasiassa paikallisista, kansallisista ja kansainvälisistä uutisista. Afganistanin osalta ennen Talibanin valtaannousua useimmin viitatus lähteet olivat Afganistanin puolustusministeriö ja Talibanin Voice of Jihad -sivusto. Joulukuusta 2021 ACLED on toiminut yhteistyössä Afghan Peace Watch -järjestön (APW) kanssa, joka käyttää lähteinään uutisten ja sosiaalisen median

¹ UNAMA 26.11.2024, s. 6, 12-16.

² International Crisis Group 12.8.2022.

lisäksi Afganistanissa toimivia yhteyshenkilöitä, kuten journalisteja ja aktivisteja. Tietokanta on julkinen, mutta edellyttää kirjautumista.

ACLEDin keräämässä aineistossa voidaan erotella 'väkivalta siviilejä vastaan' -tyyppiset (*violence against civilians*) turvallisuusvälikohtaukset ja niihin liittyvät siviilien surmat. Niiden uhriluvuista ei kuitenkaan voi vetää suoraa johtopäätöksiä siviiliuhrien määrästä, sillä siviilejä menehtyy myös taistelujen/aseellisten yhteenottojen (*battles*) ja räjähd- tai muiden etäiskujen (*explosions/remote violence*) (ml. ilmaiskut) tyyppisissä turvallisuusvälikohtauksissa. ACLED-konfliktitietokantaan ei kirjata johdonmukaisesti numeerista tietoa aseellisten toimijoiden välisissä taisteluissa menehtyneistä siviileistä, vaan tiedot taisteluiden aiheuttamista siviiliuhreista ovat satunnaisia. Lisätietoa ACLEDin metodologiasta on saatavilla ACLED Codebook -julkaisusta.³

YK:n humanitaaristen asioiden koordinoitumisto (OCHA, United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs) julkaisee säännöllisesti raportin Afganistanin humanitaarisesta tilanteesta ja tilastoja konfliktin vuoksi maan sisäisesti siirtymään joutuneista. YK:n turvallisuusneuvosto julkaisee säännöllisesti YK:n pääsihteerin raportin Afganistanin tilanteesta, jossa raportoidaan turvallisuusvälikohtausten ja siviiliuhrien määrästä koko maan tasolla. Vuodesta 2024 lähtien YK ei ole kuitenkaan julkaissut siviiliuhrien kokonaismäärää. YK:n Afganistan-ohjelma UNAMA seuraa turvallisuusneuvoston valtuuttamana Afganistanin ihmisoikeustilannetta ja julkaisee neljännesvuosittain raportin tilanteesta ja sen vaikutuksista siviileihin. Lisäksi YK:n ihmisoikeusneuvosto asetti vuonna 2022 erikoisraportoijan seuraamaan Afganistanin ihmisoikeustilannetta ja raportoija julkaisee säännöllisesti raportin havainnoistaan.

Taustaa ja poliittinen tilanne

Kansainvälisten joukkojen vetäytyttyä Taliban-liike nousi valtaan Afganistanissa elokuussa 2021 ja sen jälkeen liikkeen asettama hallinto on hallinnut Afganistania. Vaikka yksikään valtio ei ole tunnustanut Talibanin asettamaa hallintoa, "Afganistanin islamilaista emiraattia", on se käytännössä, de facto Afganistanin hallinto, kun se asetti syyskuussa 2021 "valtionhoitajahallintonsa".⁴ Talibanin asettama hallinto ei ole kuitenkaan muodostanut oikeusvaltion perusteita ja aiemman, vuoden 2004 perustuslain soveltaminen on "keskeytetty", eikä se ole laatinut kirjoitettua perustuslakia.⁵ Ei ole myöskään merkkejä siitä, että Taliban olisi luomassa hallintonsa pohjaksi uutta perustuslakia, vaan se on hallinnut sharia-lain ja emiirinsä antamien asetusten kautta. Tämän vuoksi maassa ei ole yhtenäistä oikeusjärjestystä tai itsenäistä oikeuslaitosta, vaan kaikki tuomarit ovat loppukädessä vastuussa Talibanin johtajalle Haibatullah Akhundzadalle.⁶

³ ACLED 3.10.2024.

⁴ RULAC 17.8.2023.

⁵ UNGA/SC 27.2.2023, s. 1–4.

⁶ UNSC 8.7.2024, s. 9.

Taliban on pitänyt toiminnassa suuren osan aiemman hallinnon rakenteista mutta keskittänyt päätöksentekoa ja toimeenpannut korruptionvastaisia toimenpiteitä. Tästä johtuen hallinto on pystynyt esimerkiksi keräämään veroja aiempaa hallintoa tehokkaammin.⁷ Liikkeen johtaja Akhundzada on pyrkinyt keskittämään valtaa itselleen ja luottohenkilöilleen, ja vaihtanut useaan otteeseen kansallisten ja alueellisten viranomaisten johtajia.⁸ On esitetty, että Talibanin sisällä olisi suuria ristiriitoja mutta vuoden 2024 aikana Akhundzada vakuutti liikkeen yhtenäisyyttä ja vaati viranomaisia keskittämään voimansa sharia-lain toimeenpanoon maassa.⁹

Edellä mainitun seurauksena Talibanin asettama hallinto on jatkanut ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteiden murentamista ja maan ihmisoikeustilanne on muuttunut huolestuttavaksi. Tilanne on heikentynyt johtuen niin valtaannousun taloudellisista ja humanitaarisista seurauksista, jotka ovat ajaneet afganistanilaiset entistä syvempään köyhyyskierteeseen, kuin naisten ja tyttöjen oikeuksiin ja ilmaisunvapauteen kohdistetusta rajoituksista. Jo vuodenvaihteessa 2023–2024 Taliban kiristi aiemmin naisille asetettujen pukeutumis- ja käyttäytymisrajoitusten valvontaa etenkin Kabulissa hazara- ja tadzikkienemmistöisillä asuinalueilla, minkä seurauksena useita ihmisiä pidätettiin ja osalle annettiin muita rangaistuksia tai he joutuivat pahoinpidellyiksi.¹⁰ Naisten asema heikentyi entisestään elokuussa 2024 annetun niin kutsutun moraalilain vaikutuksesta. Laki asettaa tiukempia käyttäytymissääntöjä myös miehille ja rajoittaa entisestään ei-muslimien ja seksuaali- ja sukupuoli vähemmistöjen asemaa. Lain rikkomisesta seuraavia rangaistuksia kuvataan naisia alistaviksi.¹¹ Taliban on jatkanut julkisilla paikoilla toteutettuja rangaistuksia muun muassa raipparangaistusten ja teloitusten muodossa. Yleisöä on kutsuttu paikalle sosiaalisessa mediassa todistamaan esimerkiksi niin kutsutuista moraalilirikoksista, varkauksista ja alkoholinkäytöstä annettuja rangaistuksia.¹²

Konfliktin intensiteetti ja siviiliuhrit

Aseellinen konflikti

Talibanin valtaannousu elokuussa 2021 päätti lähes 43 vuotta kestäneen sodan Afganistanissa¹³ ja valtaannousun aiheuttama keskeisin muutos on ollut turvallisuustilanteen paraneminen¹⁴. ISIS-terroristijärjestön Afganistanin-haara ISKP on kuitenkin pystynyt jatkamaan terrori-iskuja Talibanin valtaannousun jälkeen ja myös aiempaa hallintoa tukevat vastarintaliikkeet ovat jatkaneet matalan intensiteetin hyökkäyksiä Talibania vastaan¹⁵.

⁷ International Crisis Group 14.8.2024.

⁸ CTC Sentinel 1/2024, s. 2, 4.

⁹ UNGA/SC 9.9.2024, s. 2.

¹⁰ UN HRC 3.9.2024, s. 2–3.

¹¹ UN Women 28.8.2024; OHCHR 30.8.2024.

¹² UN HRC 3.9.2024, s. 6.

¹³ International Crisis Group 12.8.2022.

¹⁴ International Crisis Group 14.8.2024.

¹⁵ UNGA/SC 8.9.2024, s. 2.

Vastarinnasta huolimatta Taliban hallitsee koko Afganistania, eikä mikään aseellinen ryhmä ole pystynyt haastamaan Talibanin aluehallintaa.¹⁶ Euroopan unionin turvapaikkavirasto EUAA:n maatietoraporttia varten haastatteleman afganistanilaisen analyytikon mukaan lokakuussa 2024 Afganistanissa ei ollut myöskään yhtään aluetta, joilla vastarintaliikkeet toimisivat avoimesti.¹⁷ Turvallisuustilanteen suhteellinen paraneminen on helpottanut liikkumista Afganistanin eri alueiden välillä.¹⁸

Vastarintaliikkeiden hyökkäykset ovat pääosin Talibanin turvallisuusjoukkojen tukikohtia ja ajoneuvoja vastaan suunnattuja niin sanottuja iske ja pakene -hyökkäyksiä ja Taliban-taistelijoiden salamurhia.¹⁹ Afganistanilaisen analyytikon mukaan hyökkäykset ovat luonteeltaan satunnaisia ja ajoittain tapahtuvia.²⁰

Vuoden 2024 aikana vastarintaliikkeiden hyökkäyksiä on tapahtunut eniten Kabulissa. Aikavälillä 1.2.-31.10.2024 YK raportoi yhteensä 190 AFF:n ja NRF:n (*Afghanistan Freedom Front* ja *National Resistance Front*) iskua, joista yli puolet tapahtui Kabulissa. Aikavälillä 28.2.-31.10.2024 YK raportoi yhteensä 16 ISKP:n tekemästä terrori-iskusta, jotka ovat pääosin kohdistuneet shiiamuslimeihin ja Talibanin edustajiin. Lisäksi toukokuussa 2024 ISKP hyökkäsi ulkomaalaisia matkailijoita vastaan.²¹ Taliban on myös tehnyt aseellisia vastatoimia ISKP:tä vastaan.²²

Edellä mainittujen välikohtausten lisäksi Afganistanin ja Pakistanin välisellä rajalla on vuoden 2024 aikana ollut välikohtauksia, johtuen Pakistanin Talibanin (*Tehrik-e Taliban Pakistan*, TTP) läsnäolosta alueella. Khostin, Kunarin, Paktian ja Paktikan rajamaakunnissa on Pakistanin turvallisuusjoukkojen ja TTP:n välisiä yhteenottoja ja Pakistan on tehnyt myös ilmaiskuja alueelle. Lisäksi tilanteesta on seurannut Afganistanin Talibanin ja Pakistanin turvallisuusjoukkojen välisiä yhteenottoja.²³

Aseelliseen konfliktiin liittyvät väkivaltaisuuudet ovat sodan päättymisen jälkeen vähentyneet voimakkaasti Afganistanissa.²⁴ Kaikkien turvallisuusvälikohtausten määrät olivat YK:n tilastojen perusteella vuonna 2024 kuitenkin selvässä nousussa aiempiin vuosiin verrattuna. Aikavälillä 1.2.-31.10.2024 YK raportoi Afganistanissa 7142 väkivaltaista tapahtumaa, kun vuonna 2023 niitä oli samalla ajanjaksolla 4323 ja vuonna 2022 puolestaan 4307. Merkittävän enemmistön YK:n raportoimista turvallisuusvälikohtauksista muodostaa aseelliseen konfliktiin liittymätön rikollisuus, kuten huumarikokset, varkaudet ja murhat.²⁵ Esimerkiksi aikavälillä 1.11.2023-13.5.2024 raportoitujen välikohtausten määrän kasvu johtui muun muassa huumarikollisuuteen liittyvien

¹⁶ UNGA/SC 8.9.2024, s. 4; International Crisis Group 14.8.2024.

¹⁷ EUAA 11/2024, s. 52-53.

¹⁸ International Crisis Group 14.8.2024; TNH 15.8.2024; NRC 13.8.2024.

¹⁹ UNGA/SC 8.9.2024, s. 4; UNGA/SC 13.6.2024, s. 4.

²⁰ EUAA 11/2024, s. 53.

²¹ UNGA/SC 8.9.2024, s. 4; UNGA/SC 13.6.2024, s. 4.

²² UNGA/SC 8.9.2024, s. 4; International Crisis Group 14.8.2024.

²³ UNGA/SC 6.12.2024, s. 4; UNGA/SC 8.9.2024, s. 4; UNGA/SC 13.6.2024, s. 4.

²⁴ International Crisis Group 12.8.2022, 14.8.2024.

²⁵ UNGA/SC 6.12.2024, s.4; UNGA/SC 8.9.2024, s. 4; UNGA/SC 13.6.2024, s. 4; UNGA/SC 28.2.2024, s. 4; UNGA/SC 1.12.2023, s. 4.

välikohtausten kaksinkertaistumisesta.²⁶ Ajanjaksolla 1.8.2023–31.7.2024 raportoiduista välikohtauksista 307 oli maataisteluja tai aseellisia yhteenottoja (edellisvuonna 217).²⁷ Ajanjaksolla 1.2.–31.7.2024 räjähdeseisuja on raportoitu 32 (edellisvuonna 36).²⁸

Myös EUAA:n keräämien lähteiden mukaan rikollisuuden määrä lisääntyi Afganistanissa ja erityisesti suurissa kaupungeissa Talibanin valtaannousun jälkeen. EUAA:n haastatteleman afganistanilaisen analyytikon mukaan tilanne väkivaltarikollisuuden suhteen oli kuitenkin merkittävästi parantunut vuoden 2024, vaikka sitä ei oltu pystytty kokonaan kitkemään. Myös Talibanin mukaan väkivaltarikollisuus on vähentynyt.²⁹

ACLEDin raportointien tietojen perusteella aseelliseen konfliktiin liittyvien väkivaltaisuuksien voidaan todeta vähentyneen vuosien 2023–2024 aikana³⁰. ACLED raportoi vuoden 2022 aikana 2315 ja vuoden 2023 aikana 859 turvallisuusvälikohtausta. Vuonna 2024 ACLED raportoi 895 turvallisuusvälikohtausta. Vuonna 2024 raportoitujen taisteluiden sekä räjähdeseisujen määrässä on ollut kasvua edellisvuoteen verrattuna, mutta tahallisesti siviilejä vastaan kohdistettu väkivalta on hieman laskenut. Välikohtauksia on raportoitu tapahtuneen eniten Kabulissa maakunnassa, ja tämän lisäksi Heratissa, Takharissa, Parwanissa, Baghlanissa ja Nangarharissa, joissa kussakin välikohtausten määrä on kuitenkin jäänyt alle kolmasosaan Kabulissa raportoiduista välikohtauksista.³¹

Väkivallan vaikutukset siviileihin

YK:n ihmisoikeusneuvosto toteaa, että syyskuun 2023 ja heinäkuun 2024 välisenä aikana aseellisen konfliktin voimakkuus ja sen aiheuttamien siviiliuhrien määrä pysyivät suhteellisen alhaisina. Aseellisten ryhmien tekemät iskut ja räjähdeseisasteet ovat kuitenkin edelleen aiheuttaneet kuolonuhreja ja haavoittuneita. Useiden räjähdeseisujen kohteena ovat olleet shiihazarat.³² Vuosikymmeniä kestänyt konflikti on aiheuttanut Afganistaniin yhden maailman laajimmista maamiinojen, räjähtämättä jääneiden ammusten ja improvisoitujen räjähteiden aiheuttamista räjähdeseisasteongelmista. Saastuneiksi tiedettyjä alueita on lähes 300:ssa Afganistaniin 499 piirikunnasta ja lähes 3,5 miljoonaa ihmistä asuu kilometrin säteillä saastuneista alueista.³³ Räjähdeseisaste aiheuttaa turvallisuusriskejä siviilien lisäksi humanitaarisille toimijoille. Miinojen ja muiden räjähteiden saastuttamien alueiden laajuudesta on saatavilla vain osittaista tietoa, sillä pahiten saastuneilla alueilla käytiin laajamittaisia taisteluja ennen Talibanin valtaannousua, eikä niille ollut pääsyä ennen elokuuta 2021.³⁴

²⁶ UNGA/SC 13.6.2024, s. 4; UNGA/SC 28.2.2024, s. 4.

²⁷ UNGA/SC 8.9.2024, s. 4; UNGA/SC 13.6.2024, s. 4; UNGA/SC 28.2.2024, s. 4; UNGA/SC 1.12.2023, s. 4.

²⁸ UNGA/SC 8.9.2024, s. 4; UNGA/SC 13.6.2024, s. 4.

²⁹ EUAA 11/2024, s. 62.

³⁰ Kun huomioidaan tapahtumalajit "battles", "explosions" ja "violence against civilians".

³¹ ACLED 15.1.2025.

³² UN HRC 3.9.2024, s. 4.

³³ UN OCHA 12/2024, s. 13.

³⁴ OCHA 16.9.2024, s. 2.

YK ei ole julkaissut siviiliuhrien kokonaismäärää lokakuun 2023 jälkeen. Tätä ennen, aikavälillä 20.6.2023–22.10.2023, UNAMA tilastoi 344 konfliktin aiheuttamaa siviiliuhria³⁵ ja aikavälillä 15.8.2021–30.5.2023 kokonaisuudessaan 3774 konfliktin aiheuttamaa siviiliuhria.³⁶

YK:n raportoinnin mukaan aikavälillä 1.8.-31.10.2024 siviiliuhreja aiheutui ainakin räjähdde- tai monimuotoiskujen (16 kuollutta ja 87 haavoittunutta), räjähdessaasteen (16 kuollutta ja 35 haavoittunutta) ja Pakistanin raja-alueella tapahtuneiden yhteenottojen (5 kuollutta ja 8 haavoittunutta) seurauksena.³⁷ Aikavälillä 14.5-31.7.2024 siviiliuhreja aiheutui ainakin räjähdessaasteen seurauksena (39 kuollutta ja 63 haavoittunutta), Pakistanin raja-alueella tapahtuneissa aseellisissa yhteenotoissa (10 kuollutta ja 20 haavoittunutta) ja räjähdde- tai monimuotohyökkäyksissä (6 kuollutta ja 9 haavoittunutta).³⁸ Aikavälillä 1.2.-13.4.2024 siviiliuhreja aiheutui ainakin räjähdessaasteen seurauksena (44 kuollutta ja 116 haavoittunutta), räjähdde- tai monimuotohyökkäyksissä (30 kuollutta ja 68 haavoittunutta) ja Pakistanin raja-alueella tapahtuneissa ilmaiskuissa ja aseellisissa yhteenotoissa (12 kuollutta ja 9 haavoittunutta).³⁹ Aikavälillä 10.11.2023-4.2.2024 siviiliuhreja aiheutui ainakin räjähdessaasteen seurauksena (15 kuollutta ja 52 haavoittunutta) ja räjähdde- tai monimuotohyökkäyksissä (11 kuollutta ja 73 haavoittunutta).⁴⁰

ACLED-konfliktitietokannan ja APW:n (Afghan Peace Watch) elokuussa 2023 julkaiseman analyysin mukaan Taliban ja tunnistamattomat aseelliset ryhmät ovat kohdistaneet siviileihin väkivaltaa Talibanin valtaannousun jälkeen. 62 prosentissa välikohtauksista osallisena oli ollut Taliban. Talibanin siviileihin kohdistamaa väkivaltaa oli raportoitu eniten Kabulissa, Takharissa, Panjshirissa, Baghlanissa, Nangarharissa ja Kandaharissa, ja väkivallan kohteiksi on joutunut eniten aiemman hallinnon työntekijöitä ja turvallisuusjoukkojen jäseniä. 16.8.2021-30.6.2023 välisenä aikana ACLED raportoi yli 400 entisen hallinnon tai turvallisuusjoukkojen jäseniin kohdistunutta väkivallantekoa, joista ainakin 290 oli Talibanin toteuttamia. Talibania vastustavien aseellisten ryhmien toiminta-alueilla Taliban on syylistynyt kollektiiviseen rankaisemiseen, ja mielivaltaisesti pidättänyt, kiduttanut ja teloittanut siviilejä vastarintaliikkeiden epäillyn tukemisen perusteella.⁴¹ UNAMAn vuonna 2024 julkaisemien ihmisoikeusraporttien mukaan etenkin aiemman hallinnon työntekijöihin ja turvallisuusjoukkojen jäseniin kohdistuneet pidättämiset, pahoinpitelyt ja tapot jatkuivat lokakuun 2023 ja syyskuun 2024 välisenä aikana.⁴²

³⁵ UNGA/SC 1.12.2023, s. 7; UNGA/SC 18.9.2023, s. 7.

³⁶ UNAMA 27.6.2023.

³⁷ UNGA/SC 6.12.2024, s. 6–7.

³⁸ UNGA/SC 8.9.2024, s. 7.

³⁹ UNGA/SC 13.6.2024, s. 6.

⁴⁰ UNGA/SC 28.2.2024, s. 7.

⁴¹ ACLED & APW 11.8.2023.

⁴² UNAMA 22.1.2024; 2.5.2024; 30.7.2024; 31.10.2024.

Taulukko. Turvallisuusvälikohtaukset Afganistanissa maakunnittain⁴³

Maakunta	1.1.-31.8.2021	1.9.-31.12.2021	2022	2023	2024
Badakhshan	208	17	115	57	29
Badghis	220	5	20	10	23
Baghlan	336	33	205	42	39
Balkh	434	15	67	41	18
Bamiyan	10	2	16	8	5
Daikondi	55	7	21	12	10
Farah	149	4	17	4	14
Faryab	279	12	34	19	20
Ghazni	422	7	54	26	6
Ghor	121	12	24	11	14
Helmand	616	5	65	16	9
Herat	518	7	61	27	78
Jawzjan	189	3	14	15	4
Kabul	339	88	239	135	232
Kandahar	810	25	107	40	7
Kapisa	173	15	95	31	26
Khost	180	3	29	25	32

⁴³ ACLED 15.1.2025. Tapahtumalajeiksi on valittu "battles", "explosions" ja "violence against civilians".

Maakunta	1.1.-31.8.2021	1.9.- 31.12.2021	2022	2023	2024
Kunar	156	21	96	18	26
Kunduz	367	12	56	10	19
Laghman	223	3	27	16	10
Logar	340	7	26	13	8
Nangarhar	668	102	115	39	39
Nimruz	83	0	15	15	17
Nuristan	34	1	7	9	7
Paktia	246	9	39	11	18
Paktika	148	10	22	17	23
Panjshir	7	65	281	37	18
Parwan	92	13	101	52	51
Samangan	94	1	34	16	4
Sari Pol	97	1	21	5	13
Takhar	231	16	223	64	65
Uruzgan	134	3	25	6	2
Wardak	258	1	17	3	9
Zabul	231	4	25	9	0

Konfliktin osapuolet

Talibanin asettaman hallinnon turvallisuusjoukot

Talibanin turvallisuusjoukkojen rakenne on pitkälti sama kuin aiemman hallinnon turvallisuusjoukoilla. Sen maavoimat koostuu seitsemästä alueellisesta armeijakunnasta sekä Kabulin turvallisuudesta vastaavasta divisioonasta, jotka toimivat puolustusministeriön alaisuudessa, kuten aiemminkin. Näiden lisäksi turvallisuusjoukkoihin kuuluu ilmavoimat, sisäministeriön alainen poliisi sekä tiedustelupalvelu (*General Directorate of Intelligence*). Lisäksi joukkoihin kuuluu yhden prikaatin kokoinen erikoisjoukko.⁴⁴ Liike käyttää noin puolet valtion budjetista turvallisuusjoukkojen ylläpitämiseen. Virallisten tietojen mukaan Talibanin asettaman hallinnon turvallisuusjoukkoihin kuuluu 170 000 henkilöä puolustusministeriön (armeija) ja 161 000 henkilöä sisäministeriön (poliisi) alaisuudessa.⁴⁵ Myös osa aiemman hallinnon turvallisuusjoukoissa palvelleista on palannut riveihin, mutta ovat pääasiassa siviili-, tuki- ja erikoistehtävissä toimineita.⁴⁶

Valtaannousun jälkeen Taliban joutui keskittämään joukkojaan henkilöstöpulan vuoksi vain keskeisille alueille, kuten rajoille, maakuntien keskusten sisääntuloväylille, keskeisten valtateiden läheisyyteen ja maakuntiin, joissa uskottiin nousevan vastarintaa. Tällöin Taliban alkoi purkaa laajaa maanteillä ollutta tarkastuspisteiden verkostoa.⁴⁷ Syyskuussa 2024 raportoitii, että myöskään Kabulissa tarkastuspisteillä ei enää tehty pysäytyksiä samassa mittakaavassa kuin aiemmin ja osa tarkastuspisteistä oli suljettu. Vaikka turvallisuusjoukkojen läsnäolo julkisilla paikoilla on vähentynyt huomattavasti, Talibanin turvallisuuspalvelu toimii edelleen aktiivisesti kaupungeissa.⁴⁸

ISISin Afganistanin-haara ISKP

Kansainvälisen ISIS-terroristijärjestön Afganistanin-haara *Islamic State – Khorasan Province* (ISKP, *Da'esh Velayat-e Khorasan*, arabiaksi *ad-Dawla al-Islamiyyah – Wilayat Khorasan*) alkoi toimia Afganistanissa ja laajemmin Etelä-Aasiassa vuonna 2015. Talibanin valtaannousun jälkeen se on kiihdyttänyt toimintaansa Afganistanissa.⁴⁹ Liikkeen tämänhetkisen johtajan uskotaan olevan Sanaullah Ghafari (kutsutaan myös nimellä Shahab al-Muhajir), joka raportoidusti toimii Kunarin maakunnasta käsin.⁵⁰

ISKP näkee Talibanin vääräoppisena ja pyrkii kyseenalaistamaan sen valta-aseman.⁵¹ Merkittävä osa ISKP:n toteuttamista terrori-iskuista on kuitenkin kohdistettu Talibanin joukkojen lisäksi shiiaharazoihin. Vuodesta 2023 lähtien suuresta taistelijoiden poistumasta johtuen ISKP on

⁴⁴ SIGA 29.1.2023.

⁴⁵ AAN/Clark 7.11.2023.

⁴⁶ AAN/Clark & Shapour 3/2023, s. 35–36.

⁴⁷ International Crisis Group 12.8.2022.

⁴⁸ EUAA 11/2024, s. 58.

⁴⁹ USIP 6/2023, s. 3.

⁵⁰ UNSC 29.1.2024, s. 17.

⁵¹ UNSC 22.7.2024, s. 16-17.

jälleen joutunut muuttamaan taktiikkansa Afganistanista sotilaskohteista niin kutsuttuihin pehmeisiin kohteisiin, kuten siviileihin, ja lisäksi panostanut taistelijoiden lähettämiseen Keski-Aasiasta Eurooppaan ja Venäjälle.⁵²

Vuoden 2024 alussa ISIS julisti maailmanlaajuisen jihadistien käyttämään Koraanin jakeeseen viittaavan "surmatkaa heidät, missä heitä kohtaattekin" -nimisen kampanjan alkaneen (LWJ 5.1.2024). ISKP otti vuoden 2024 aikana vastuulleen useita shiioihin ja Talibanin hallinnon työntekijöihin kohdistuneita iskuja.⁵³

Vuoden 2022 puolivälin jälkeen Taliban on toteuttanut useita ISKP:n vastaisia operaatioita ja vuosien 2023–2024 aikana näitä on liikkeen mukaan toteutettu Kabulissa ja muissa kaupungeissa yli 100. Talibanin toimien seurauksena ISKP on menettänyt paljon taistelijoita. Menetyksistä huolimatta ISKP:n taistelijoiden kokonaismääräksi on edelleen arvioitu 2000–6000.⁵⁴

Vuonna 2023 arvioitiin suurimman osan ISKP:n tukikohdista ja leireistä sijoittuvan Pohjois-Afganistanin (Baghlan, Balkh, Jawzjan, Kunduz, Faryab), Koillis-Afganistanin (Badakhshan, Takhar) ja Itä-Afganistanin (Kunar, Nangarhar, Nuristan, Paktika, Paktiya, Khost) alueille. Tyypillisesti 5-15 taistelijasta koostuvia soluja toimii eri puolilla maata. Maan keskiosissa Kabulissa, Parwanissa ja Takharissa ryhmän solut muodostavat tiheämpiä verkostoja.⁵⁵

Vuoden 2024 aikana ISKP:n on raportoitu siirtäneen osan taistelijoista järjestön ydinalueilta Kunarista ja Nangarharista Badakhshanin, Heratin ja Nimruzin maakuntiin. Lisäksi sen operatiivisia joukkoja toimii maan alla Afganistanin suurissa kaupungeissa, kuten Kabulissa. ISKP on myös vahvistanut läsnäoloaan Pohjois-Afganistanissa, jossa se on lisännyt taistelijoiden värväystä ja aseiden varastointia, koska näiltä alueilta se pystyy helpommin soluttamaan joukkoja naapurivaltioihin Keski-Aasiassa.⁵⁶

Aiemman hallinnon tukijoista muodostuneet vastarintaliikkeet

Lukuisat aseelliset ryhmät ovat ilmoittaneet vastustavansa Talibanin asettamaa hallintoa.⁵⁷ YK arvioi helmikuussa 2023 Afganistanissa toimivan 23 aseellista ryhmää Talibanin ja ISISin lisäksi.⁵⁸ Joulukuussa 2023 YK kertoi neljän uuden aseellisen ryhmän perustamisesta.⁵⁹ Vastarintatoimijat ovat pääosin kerääntyneet *Afghanistan Freedom Front* (AFF) ja *National Resistance Front*

⁵² UNSC 8.7.2024, s. 14–15.

⁵³ UNAMA 2.5.2024; UNAMA 30.7.2024; UNAMA 31.10.2024; UNAMA 27.1.2025.

⁵⁴ UNSC 22.7.2024, s. 16.

⁵⁵ UNSC 1.6.2023, s. 15.

⁵⁶ UNSC 22.7.2024, s. 16–17.

⁵⁷ SIGA 7.4.2022; VOA 27.4.2022; International Crisis Group 12.8.2022.

⁵⁸ UNGA/SC 27.2.2023, s. 5.

⁵⁹ UNGA/SC 1.12.2023, s. 4.

(NRF) -nimisten ryhmittymien alle⁶⁰, eikä YK ole raportoinut muiden ryhmien kuin AFF:n ja NRF:n tehneen hyökkäyksiä vuonna 2024.⁶¹

Suurin aiemman hallinnon tukijoista muodostuneista vastarintaryhmistä on *National Resistance Front of Afghanistan* (NRF, dariksi *Jabhe-ye Moqawemat-e Melli*, "Kansallinen vastarintarintama"). NRF:ia johtaa Tadžikistanista käsin Ahmad Massud⁶², joka on 1980- ja 90-luvuilla vaikuttaneen sotapäällikkö Ahmad Shah Massudin poika. Ryhmä toimii pääosin Panjshirin maakunnassa sekä osissa Baghlanin, Parwanin ja Kapisan maakuntia. Ryhmällä on myös toimintakapasiteettia Kabuln maakunnassa.⁶³ Varmistettujen tietojen mukaan sillä on edellä mainittujen maakuntien lisäksi toimintaa Samanganissa ja Balkhissa. Oman ilmoituksensa mukaan sillä on läsnäoloa yli 12 Afganistanin maakunnassa, muun muassa kaikissa suurissa kaupungeissa sekä myös Talibanin ydinalueilla Etelä- ja Itä-Afganistanissa.⁶⁴ Vuodesta 2024 lähtien NRF on toiminut enenevässä määrin Kabulissa.⁶⁵

NRF perustettiin heti Talibanin noustua valtaan, kun Panjshir jäi ainoana Afganistanin alueena Talibanin hallinnan ulkopuolelle. Talibanin joukot saivat pian valtaosan maakunnasta hallintaansa, mutta NRF toimii edelleen asutuskeskusten ulkopuolelta käsin.⁶⁶ NRF on ilmoittanut vahvuudekseen 4000 taistelijaa.⁶⁷ NRF on tehnyt pääasiassa yksittäisiä "iske ja pakene" -tyyppisiä hyökkäyksiä Talibania vastaan.⁶⁸ YK totesi joulukuussa 2023 NRF:n olleen toiminnan olleen huomattavasti vähäisempää kuluneena vuonna kuin vuonna 2022, eikä se ollut tehnyt hyökkäyksiä vuoden jälkipuoliskolla päätoiminta-alueellaan Panjshirissa lainkaan.⁶⁹ Vuoden 2024 aikana NRF:n toiminta oli jälleen aktiivisempaa, ja NRF ja AFF ilmoittivat yhteisestä vastarinnasta.⁷⁰ ACLED-konfliktitietokanta raportoi vuonna 2022 koko maassa 552 välikohtauksesta, joissa NRF oli ollut osallisena, kun vuonna 2023 raportoituja välikohtauksia oli 94 ja vuonna 2024 yhteensä 259.⁷¹

Afghanistan Freedom Front (AFF, dariksi *Jabhe-ye Azadi-ye Afghanistan*, "Afganistanin vapausrintama") on toinen merkittävä, maaliskuussa 2022 perustettu vastarintaryhmä, jonka johtajana uskotaan toimivan entinen Afganistanin armeijan kenraali Mohammad Yasin Zia.⁷² Ryhmä toimii erityisesti Baghlanin Andarabissa ja muualla Pohjois-Afganistanissa⁷³ ja vuodesta 2024 lähtien enenevässä määrin Kabulissa. AFF on tehnyt pääasiassa yksittäisiä "iske ja pakene" -

⁶⁰ AAN/Foschini 9/2024, s. 7–8.

⁶¹ UNGA/SC 6.12.2024, s. 4; UNGA/SC 8.9.2024, s. 4; UNGA/SC 13.6.2024, s. 4.

⁶² Jamestown Foundation 31.3.2023.

⁶³ International Crisis Group 12.8.2022.

⁶⁴ SIGA 7.4.2022.

⁶⁵ UNGA/SC 8.9.2024, s. 4; UNGA/SC 13.6.2024, s. 4.

⁶⁶ International Crisis Group 12.8.2022.

⁶⁷ Jamestown Foundation 31.3.2023.

⁶⁸ UNGA/SC 8.9.2024, s. 4; UNGA/SC 13.6.2024, s. 4.

⁶⁹ UNGA/SC 1.12.2023, s. 4.

⁷⁰ AW 13.5.2024.

⁷¹ ACLED 15.1.2025.

⁷² International Crisis Group 12.8.2022; VOA 27.4.2022.

⁷³ International Crisis Group 12.8.2022.

tyyppisiä hyökkäyksiä Talibania vastaan.⁷⁴ YK arvioi joulukuussa 2023 AFF:n olleen aktiivisin vastarintaryhmä kuluneen vuoden aikana, mutta myös sen toiminta oli ollut pienimuotoista.⁷⁵ Myös AFF:n toiminta lisääntyi vuoden 2024 aikana, ja NRF ja AFF ilmoittivat yhteisestä vastarinnasta.⁷⁶ ACLED-konfliktitietokanta raportoi koko maassa vuonna 2023 70 ja vuonna 2024 91 välikohtausta, joissa AFF oli ollut osallisena.⁷⁷ Edellä mainittujen maakuntien lisäksi se on ilmoittanut tehneensä iskuja etenkin Parwanin, Kapisan, Takharin, Badakhshanin, Sari Pulin ja Kandaharin maakunnissa. Kaikkia sen tekemäksi ilmoittamia iskuja ei ole kuitenkaan pystytty vahvistamaan. Ryhmän johto on ilmoittanut, että siihen kuuluu "tuhansia" taistelukykyisiä taistelijoita.⁷⁸

Sisäisesti siirtymään joutuneet ja paluut

Vuoden 2023 syyskuusta lähtien Afganistaniin naapurimaista palanneiden määrät lähtivät rajuun kasvuun, kun Pakistanin viranomaiset ilmoittivat aikomuksesta karkottaa kaikki maassa ilman asianmukaisia asiakirjoja oleskelevat ulkomaalaiset. Aikavälillä 15.9.2023-30.11.2024 Afganistaniin palasi 783 000 ihmistä Pakistanista. Pakistanista palanneet ovat pääosin sijoittuneet Nangarharin, Kandaharin, Kunarin, Kabulin ja Kunduzin maakuntiin. Jo maaliskuussa 2024 Pakistan ilmoitti toisesta afganistanilaisiin kohdistuvasta palautusohjelmasta, mutta sen ei ole toistaiseksi havaittu vaikuttaneen paluiden määrään.⁷⁹

Heinäkuusta 2024 lähtien YK:n pakolaisjärjestö UNHCR on raportoinut myös Iranissa lisääntyneistä afganistanilaisvastaisista toimista ja asenteista, kuten maassa oleskelevien pidätyksistä ja nk. pushbackeista raja-alueilla. Aikavälillä 1.12.2023-30.11.2024 raportoitiin noin 1,2 miljoonan afganistanilaisen palanneen Iranista.⁸⁰

YK:n humanitaaristen asioiden koordinoitintoimisto OCHA ei ole raportoinut Afganistanissa aseellisen konfliktin vuoksi sisäisesti siirtymään joutuneista syyskuun 2022 jälkeen.⁸¹ Vuoden 2023 lopussa arvioitiin kuitenkin noin 4,2 miljoonan afganistanilaisen elävän edelleen paossa kotialueeltaan aseellisen konfliktin seurausten vuoksi ja lisäksi 1,5 miljoonaa eli kotialueensa ulkopuolella luonnonkatastrofien vuoksi, vaikka osa paenneista on päässyt palaamaan kotialueilleen.⁸² Taliban on tuhonnut siirtymään joutuneiden asuinalueita vuosien 2022–2024 aikana ainakin Kabulissa ja Badghisissa, mikä on jättänyt ihmisiä kodittomiksi.⁸³

⁷⁴ UNGA/SC 8.9.2024, s. 4; UNGA/SC 13.6.2024, s. 4.

⁷⁵ UNGA/SC 1.12.2023, s. 4.

⁷⁶ AW 13.5.2024.

⁷⁷ ACLED 15.1.2025.

⁷⁸ SIGA 7.4.2022.

⁷⁹ IOM ym. 2.1.2025, s. 1–4.

⁸⁰ IOM ym. 2.1.2025, s. 1–4.

⁸¹ OCHA 22.8.2023.

⁸² IOM 4.6.2024.

⁸³ NRC 4.6.2024.

Humanitaarinen tilanne

Afganistanin humanitaarista tilannetta leimaavat rakenteelliset ja järjestelmälliset ongelmat, jotka aiheuttavat jatkuvaa humanitaarisen avun tarvetta suurelle osalle maan väestöstä. Afganistanilaiset kärsivät edelleen vuosikymmeniä kestäneestä konfliktista ja ovat haavoittuvia esimerkiksi luonnonkatastrofien seurauksille, minkä takia väestöllä on jatkuva riski joutua turvautumaan akuuttiin humanitaariseen apuun.⁸⁴

Afganistanin arvioidaan edelleen olevan yksi maailman haavoittuvimmista valtioista ilmastonmuutoksen vaikutuksille. Neljänä vuotena maata ovat koetelleet toistuvat kuivuuden kaltaiset olosuhteet, jotka ovat aiheuttaneet merkittävän iskun ihmisten selviytymiskyvylle ja alentaneet pohjavesien tasoja äärimmäisellä tavalla. Tämän lisäksi monet Afganistanin alueet kärsivät toistuvista luonnonilmiöiden, kuten tulvien ja rajujen talviolosuhteiden, aiheuttamista tuhoista, jotka aiheuttavat lisäongelmia monille haavoittuville yhteisöille.⁸⁵

Yhdysvaltain hallinnon helmikuussa 2025 tekemä päätös katkaista kehitysyhteistyövirasto USAIDin kautta muun muassa YK:n avustusprojekteihin tarkoitettu rahoitus vaikuttaa erityisesti Afganistanin humanitaariseen tilanteeseen. YK:n väestörahasto UNFPA:n arvion mukaan yli yhdeksän miljoonan afganistanilaisen pääsy terveydenhuoltoon ja suojeluun katkeaa Yhdysvaltain poisvetämisen rahoituksen suorana seurauksena. Lähes 600 terveydenhuoltoa tai neuvontaa tarjoavan tiimin ja keskuksen toiminta jää puutteellisten varojen takia katkolle, millä odotetaan olevan merkittäviä vaikutuksia erityisesti äitiyskuolleisuuteen ja ehkäisyn saatavuuteen.⁸⁶

Afganistanin taloudellinen tilanne on alkanut hieman parantua Talibanin valtaannoususta seuranneen jyrkän romahduksen jälkeen. Tästä huolimatta lähes puolet väestöstä elää köyhyyydessä ja työttömyysaste on kaksinkertaistunut ja alityöllisyys lisääntynyt merkittävästi verrattuna Talibanin valtaannousua edeltäneeseen aikaan. Kotitalouksien tulot ovat laskeneet 3 prosenttia kaupunkialueilla ja 23 prosenttia maaseudulla. Viimeaikaiset paluumuuttajat ja pitkäaikaisesti sisäisesti siirtymään joutuneet ovat entistä riippuvaisempia kestävämmistä tulonlähteistä.⁸⁷

Ruokaturvatilanteen arvioidaan kehittyneen Afganistanissa hienoisesti parempaan suuntaan sitten Talibanin valtaannousun, jonka jälkeen vuoden 2021 lopulla lähes 23 miljoonan ihmisen tilanteen arvioitiin olleen ruokaturvatilannetta kuvaavalla viisiportaisella IPC-asteikolla (Integrated Food Security Phase Classification) vähintään tasolla kolme (kriisi, hätätila tai nälänhätä). Vuoden 2024 sato oli Afganistanissa tavanomaista parempi ja globaalit ruoan hinnat ovat olleet laskussa vuoden 2024 aikana, mitkä ovat osaltaan helpottaneet tilannetta. Tästä huolimatta ruokaturvattomuus jatkuu merkittävänä ongelmana noin kolmasosalle afganistanilaisista ja on edelleen korkeammalla tasolla verrattuna Talibanin valtaannousua

⁸⁴ OCHA 12/2024, s. 8.

⁸⁵ OCHA 12/2024, s. 13.

⁸⁶ UN 4.2.2025.

⁸⁷ OCHA 12/2024, s. 9–10.

edeltäneeseen aikaan. Maaliskuuhun 2025 kestäväällä arviointijaksolla noin 15 miljoonan ihmisen tilanteen arvioidaan olevan ruokaturvattomuutta kuvaavalla IPC-asteikolla tasoilla kolme tai neljä (kriisi tai hätätila). Heikoin ruokaturvatilanne arvioidaan olevan Badakhshanin, Ghorin, Jawzjanin ja Uruzganin maakunnissa. Taloushaasteiden ja luonnonkatastrofien lisäksi ruokaturvatilanteeseen heikentävästi vaikuttaa Afganistanin naapurimaista tapahtunut laaja paluumuutto.⁸⁸

REACH Initiativen loka-marraskuussa 2024 tekemän selvityksen mukaan 89 % afganistanilaiskylistä ja -kaupungeista oli koettu seurantajaksolla taloudellinen shokki eli toimeentulon menetys tai merkittävä väheneminen ja 27 %:ssa yhteisöistä yli puolet työikäisistä miehistä oli työttömänä. Lisäksi 45 % yhteisöistä raportoi kuivuuden ja 30 % tulvien aiheuttamista merkittävistä haitoista.⁸⁹

Laajamittaisen aseellisen konfliktin päättymisestä huolimatta osan väestöstä, erityisesti naisien, tyttöjen, vammaisten ja muiden vähemmistöryhmien, turvallisuuteen kohdistuu monia ongelmia Talibanin asettamien hallinnon toimien pahentaessa niitä ja samalla vaikeuttaen humanitaarisen avun toimittamista näille ryhmille.⁹⁰ Humanitaaristen avun toimittamista Afganistanissa vaikeuttavatkin eniten Talibanin asettamat rajoitukset järjestöjen toiminnalle. Alueille, joilla käytiin taisteluja ennen Talibanin valtaannousua, humanitaarisen avun toimittaminen on kuitenkin merkittävästi helpottunut aseellisen toiminnan päättyttyä, mikä on parantanut kokonaisuudessaan järjestöjen toimintamahdollisuuksia. Tästä huolimatta YK:n humanitaarisen avun koordinoituihin toimistoihin avustustyöntekijöiltä heinäkuussa 2024 keräämien tietojen mukaan 49 %:sta Afganistanin piirikunnissa humanitaarisen avun toimittamisen esteet luokiteltiin korkealle tai keskitasolle erityisesti hallinnon asettamista rajoituksista johtuen. Myös laajalle levinneet räjähdesaasteet aiheuttavat turvallisuusriskejä humanitaarisille toimijoille ja vaikeuttaa avun toimittamista.⁹¹

YK:n Afganistanin-erikoisraportoijan mukaan Taliban haittaa järjestöjen toimintaa muun muassa pyytämällä arkaluonteisia tietoja henkilöstöstä, yrittämällä vaikuttaa avunsaajien valintaan ja hidastamalla vaadittuja rekisteröinti- ja hyväksymisprosesseja. Merkittävä este humanitaarisen avun toimittamiselle Afganistanissa on lisäksi Talibanin asettama naispuolisten humanitaaristen avustustyöntekijöiden työskentelemisen kieltä. Kielto on vaikeuttanut laajasti avustustyöntekijöiden toimintaa ja erityisesti merkittävästi järjestöjen kykyyn tarjota apua naisille ja tytöille ja sukupuoleen perustuvan väkivallan uhreille.⁹² Talibanin asettama hallinto vahvisti joulukuussa 2024 kiellon toimeenpanon jatkuvan ja koskettavan niin kansallisia kuin kansainvälisiä järjestöjä.⁹³

⁸⁸ IPC 7.1.2025, s. 5, 8–9.

⁸⁹ REACH 14.1.2025, s. 3–4.

⁹⁰ OCHA 12/2024, s. 8.

⁹¹ OCHA 16.9.2024, s. 2.

⁹² UNGA 30.8.2024, s. 18.

⁹³ UNAMA 27.1.2025, s. 3–4.

Lähteet

AAN (Afghanistan Analysts Network)

/Fochini, Fabrizio 9/2024. *Ruling uncharted territory: Islamic Emirate governance in northeastern Afghanistan*. <https://www.afghanistan-analysts.org/en/wp-content/uploads/sites/2/2024/09/Ruling-Uncharted-Territory-FINAL-1.pdf> (käyty 16.1.2025).

/Clark, Kate 7.11.2023. *Survival and Stagnation: The State of the Afghan economy*. <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/economy-development-environment/survival-and-stagnation-the-state-of-the-afghan-economy/> (käyty 16.1.2025).

/Clark, Kate & Shapour, Roxanne 3/2023. *What do the Taliban spend Afghanistan's money on? Government expenditure under the Islamic Emirate*. <https://www.afghanistan-analysts.org/en/wp-content/uploads/sites/2/2023/04/Revised-Taliban-expenditure-202304-FINAL.pdf> (käyty 16.1.2025).

ACLED (Armed Conflict Location and Event Database)

15.1.2025. *Data Export Tool*, välikohtaukset ajalta 1.1.2022-31.12.2024 <https://acleddata.com/data-export-tool/> (käyty 15.1.2025).

3.10.2024. *Armed Conflict Location & Event Data (ACLED) Codebook*. <https://acleddata.com/knowledge-base/codebook/> (käyty 16.1.2025).

ACLED (Armed Conflict Location and Event Database) & APW (Afghan Peace Watch) 11.8.2023. *Two Years Of Repression: Mapping Taliban Violence Targeting Civilians in Afghanistan*. <https://acleddata.com/2023/08/11/two-years-of-repression-mapping-taliban-violence-targeting-civilians-in-afghanistan/#s2> (käyty 17.1.2025).

AW (Afghan Witness) 13.5.2024. *NRF and AFF: Joint event and increased attacks in Kabul*. <https://www.afghanwitness.org/reports/nrf-and-aff%3A-joint-event-and-increased-attacks-in-kabul> (käyty 16.1.2025).

CTC (Combating Terrorism Center) Sentinel 1/2024. *Taliban Rule at 2.5 Years*. <https://ctc.westpoint.edu/wp-content/uploads/2024/01/CTC-SENTINEL-012024.pdf> (käyty 16.1.2025).

EUAA (European Union Agency for Asylum) 11/2024. *Afghanistan – Country Focus*. https://coi.euaa.europa.eu/administration/easo/PLib/2024_11_EUAA_COI_Report_Afghanistan_Country_Focus.pdf (käyty 16.1.2025).

International Crisis Group

14.8.2024. *Afghanistan Three Years after the Taliban Takeover.*

<https://www.crisisgroup.org/asia/south-asia/afghanistan/afghanistan-three-years-after-taliban-takeover> (käyty 16.1.2025).

12.8.2022. *Afghanistan's Security Challenges under the Taliban.*

<https://www.crisisgroup.org/asia/south-asia/afghanistan/afghanistans-security-challenges-under-taliban> (käyty 16.1.2025).

IOM (International Organization for Migration) 4.6.2024. *DTM Afghanistan - National Displacement Profile 2023.* https://dtm.iom.int/dtm_download_track/56231?file=1&type=node&id=38696 (käyty 16.1.2025).

IOM (International Organization for Migration), Danish Refugee Council, International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, Norwegian Refugee Council, Première Urgence Internationale, Save the Children, United Nations Children's Fund, United Nations High Commissioner for Refugees, United Nations Population Fund, World Food Programme ja World Health Organization 2.1.2025. *Afghanistan: Border Consortium Emergency Border Operations, 01 to 30 November 2024.* <https://reliefweb.int/report/afghanistan/afghanistan-border-consortium-emergency-border-operations-01-30-november-2024> (käyty 16.1.2025).

IPC (Integrated Food Security Phase Classification) 7.1.2025. *Afghanistan: IPC Acute Food Insecurity Analysis September 2024 – March 2025.* https://www.ipcinfo.org/fileadmin/user_upload/ipcinfo/docs/IPC_Afghanistan_Acute_Food_Insec_Sept2024_Mar2025_Report.pdf (käyty 16.1.2025).

Jamestown Foundation 31.3.2023. *Brief: National Resistance Front (NRF) Fails to Foment Unrest Against the Taliban.* <https://jamestown.org/program/brief-national-resistance-front-nrf-fails-to-foment-unrest-against-the-taliban/> (käyty 16.1.2025).

NRC (Norwegian Refugee Council)

13.8.2024. *Three years on: Afghans are paying the price for the world's neglect.* <https://www.nrc.no/news/2024/august/3-years-neglect-in-afghanistan/> (käyty 16.1.2025).

4.6.2024. *Afghan authorities evict thousands of internally displaced people in Kabul amid growing humanitarian crisis.* <https://www.nrc.no/news/2024/june/afghan-evictions> (käyty 16.1.2025).

OCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs)

12/2024. *Afghanistan Humanitarian Needs and Response Plan 2025.*

<https://reliefweb.int/report/afghanistan/afghanistan-humanitarian-needs-and-response-plan-2025-december-2024> (käyty 16.1.2025).

16.4.2024. *Afghanistan: Humanitarian Access Severity Overview (July 2024)*. <https://reliefweb.int/report/afghanistan/afghanistan-humanitarian-access-severity-overview-july-2024> (käyty 16.1.2025).

22.8.2023. *Conflict Induced Displacements Dashboard Afghanistan: Conflict Induced Displacements (as of 22 August 2023). Actual Displacements between 10 April 2022 and 13 September 2022*. <https://response.reliefweb.int/afghanistan/internal-displacement-due-conflict> (käyty 16.1.2025).

OHCHR (United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights) 30.8.2024. *New morality law affirms Taliban's regressive agenda, experts call for concerted action*. <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2024/08/new-morality-law-affirms-talibans-regressive-agenda-experts-call-concerted> (käyty 16.1.2025).

REACH 14.1.2025. *Afghanistan: Humanitarian Situation Monitoring (HSM) Round 9 - The District Tables Factsheet (November, 2024)*. https://repository.impact-initiatives.org/document/impact/429621cc/REACH_Afghanistan_Factsheet_HSM_R9_District_profile_Tables_November_2024-1.pdf (käyty 16.1.2025).

RULAC (Rule of Law in Armed Conflicts project of the Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights) 17.8.2023. *Non-international armed conflicts in Afghanistan*. <https://www.rulac.org/browse/conflicts/non-international-armed-conflicts-in-afghanistan> (käyty 16.1.2025).

SIGA (Swiss Institute for Global Affairs)

29.1.2023. *Exclusive Interview with Taliban Chief of Army Staff on Status and Mission of Taliban Army*. <https://www.globalaffairs.ch/2023/01/29/exclusive-interview-with-taliban-chief-of-army-staff-on-status-and-mission-of-taliban-army/> (käyty 16.1.2025).

7.4.2022. *Vive la Résistance in Afghanistan?* <https://www.globalaffairs.ch/2022/04/07/vive-la-r%C3%A9sistance-in-afghanistan/> (käyty 16.1.2025).

TNH (The New Humanitarian) 15.8.2024. *Three years on, the Taliban's Islamic Emirate is full of contradictions*. <https://www.thenewhumanitarian.org/editors-take/2024/08/15/three-years-talibans-islamic-emirate-full-contradictions> (käyty 16.1.2025).

UN (United Nations) 4.2.2025. *US funding pause leaves millions 'in jeopardy', insist UN humanitarians*. <https://news.un.org/en/story/2025/02/1159746> (käyty 14.2.2025).

UNAMA (United Nations Assistance Mission in Afghanistan)

27.1.2025. *Human Rights Situation in Afghanistan: October – December 2024 Update*. https://unama.unmissions.org/sites/default/files/human_rights_situation_in_afghanistan_october_-_december_2024_-_english.pdf (käyty 28.1.2025).

26.11.2024. *Media Freedom in Afghanistan*. https://unama.unmissions.org/sites/default/files/unama_report_on_media_freedom_in_afghanistan.pdf (käyty 16.1.2025).

31.10.2024. *Human Rights Situation in Afghanistan: July - September 2024 Update*. https://unama.unmissions.org/sites/default/files/english_-_unama_-_update_on_hr_situation_in_afghanistan_-_july-sept_2024.pdf (käyty 16.1.2025).

30.7.2024. *Human Rights Situation in Afghanistan: April- June 2024 Update*. <https://unama.unmissions.org/human-rights-situation-afghanistan-april-june-2024-updateenglish> (käyty 16.1.2025).

2.5.2024. *Human Rights Situation in Afghanistan: January - March 2024 Update*. <https://unama.unmissions.org/human-rights-situation-afghanistan-janmarch-update-0> (käyty 16.1.2025).

22.1.2024. *Human Rights Situation in Afghanistan: October - December 2023 Update*. https://unama.unmissions.org/sites/default/files/english_hr_update_22jan_2024.pdf (käyty 16.1.2025).

27.6.2023. *Impact of Improvised Explosive Devices on civilians in Afghanistan*. https://unama.unmissions.org/sites/default/files/report_on_civilian_harm_caused_by_ied_-_eng_27062023.pdf (käyty 16.1.2025).

UNGA (United Nations General Assembly) 30.8.2024. *Situation of human rights in Afghanistan: Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in Afghanistan, Richard Bennett, A/79/330*. <https://undocs.org/A/79/330> (käyty 16.1.2025).

UN HRC (United Nations Human Rights Council) 3.9.2024. *The human rights situation in Afghanistan: Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, Advance unedited version*. Saatavilla: <https://www.ecoi.net/en/file/local/2114653/A-HRC-57-22-AdvanceEditedVersion.docx> (käyty 16.1.2025).

UNGA/SC (United Nations General Assembly/Security Council)

6.12.2024. *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security*. https://unama.unmissions.org/sites/default/files/report_of_secretary-general_6_dec_2024_-_afghanistan.pdf (käyty 16.1.2025).

8.9.2024. *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security*. https://unama.unmissions.org/sites/default/files/sg_report_september_s-2024-664.pdf (käyty 16.1.2025).

13.6.2024. *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security*. https://unama.unmissions.org/sites/default/files/sg_report_june_2024.pdf (käyty 16.1.2025).

28.2.2024. *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security.* https://unama.unmissions.org/sites/default/files/sg_report_on_afghanistan_march_2024.pdf (käyty 16.1.2025).

1.12.2023. *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security.* https://unama.unmissions.org/sites/default/files/sg_report_on_the_situation_in_afghanstian_december_2023.pdf (käyty 16.1.2025).

18.9.2023. *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security.* https://unama.unmissions.org/sites/default/files/2023-09_-_sg_report_-_afghanistan.pdf (käyty 16.1.2025).

27.2.2023. *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security.* <https://undocs.org/A/77/772> (käyty 16.1.2025).

UNSC (United Nations Security Council)

1.6.2023. *Fourteenth report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team submitted pursuant to resolution 2665 (2022) concerning the Taliban and other associated individuals and entities constituting a threat to the peace stability and security of Afghanistan.* <https://undocs.org/en/S/2023/370> (käyty 16.1.2025).

29.1.2024. *Thirty-third report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team submitted pursuant to resolution 2610 (2021) concerning ISIL (Da'esh), Al-Qaida and associated individuals and entities.* <https://undocs.org/S/2024/92> (käyty 16.1.2025).

8.7.2024. *Fifteenth report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team submitted pursuant to resolution 2716 (2023) concerning the Taliban and other associated individuals and entities constituting a threat to the peace, stability and security of Afghanistan.* <https://undocs.org/S/2024/499> (käyty 16.1.2025).

22.7.2024. *Thirty-fourth report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team submitted pursuant to resolution 2734 (2024) concerning ISIL (Da'esh), Al-Qaida and associated individuals and entities.* <https://undocs.org/S/2024/556> (käyty 16.1.2025).

UN Women 28.8.2024. *UN Women deeply concerned by new Afghanistan morality law.* <https://www.unwomen.org/en/news-stories/statement/2024/08/un-women-deeply-concerned-by-new-afghanistan-morality-law> (käyty 16.1.2025).